

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

**ВОЛОЩУК АННА МИКОЛАЇВНА**

УДК 378.1+371.132

**ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ  
УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ  
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня

кандидата педагогічних наук

Житомир – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

**Науковий керівник:** кандидат педагогічних наук, доцент  
**Калініна Лариса Вадимівна**  
Житомирський державний університет імені Івана Франка,  
завідувач кафедри методики викладання іноземних мов і прикладної лінгвістики.

**Офіційні опоненти:** доктор педагогічних наук, професор  
**Васянович Григорій Петрович**  
Львівський науково-практичний центр професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України,  
завідувач відділу гуманітарної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент  
**Кіт Галина Григорівна**  
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,  
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти.

Захист відбудеться 18 червня 2012 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 17 травня 2012 р.

Вчений секретар  
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність дослідження.** Інновації в системі вищої освіти, обумовлені як духовним, інтелектуальним, соціально-економічним рівнем розвитку нашої держави, так і рекомендаціями Ради Європи, вимогами Болонської конвенції, визначають необхідність підготовки фахівців, які володіють своїм предметом і вміють передавати знання та досвід іншим, здатні продуктивно діяти в мінливому середовищі. Досягнення цієї мети можливе лише за умови внесення змін до процесу професійно-педагогічної підготовки.

У державних документах, зокрема в Державній національній програмі „Освіта” („Україна XXI століття”) (1993 р.), Законах України „Про освіту” (1996 р.), „Про вищу освіту” (2002 р.), „Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті” (2001 р.), Державній програмі „Вчитель” (2002 р.), особлива увага приділяється концептуальним засадам реформування системи підготовки майбутніх учителів, окреслюються орієнтири, основні принципи й умови їхнього становлення і професійного розвитку. Реформування вищої педагогічної освіти викликане необхідністю її фундаменталізації, демократизації, гуманітаризації, неперервності, гуманістичної спрямованості та націлене на підвищення рівня вітчизняної підготовки освітян до рівня загальноєвропейських стандартів.

На сучасному етапі розвитку освіти і науки актуалізується проблема формування в майбутнього вчителя ключових компетентностей, серед яких методична компетентність має надзвичайно важливе значення. Вона відображає здатність майбутніх педагогів плідно здійснювати освітньо-виховну діяльність, творчо реалізувати набутий теоретико-практичний досвід, залучати ефективні технології навчання, виховання і розвитку, що свідчить про їхню спроможність до неперервного професійно-особистісного самовдосконалення.

Питання професійної педагогічної освіти залишаються актуальними впродовж багатьох років і висвітлені в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Активно розробляються вимоги і зміст до підготовки майбутніх учителів у ВНЗ (О.Є. Антонова, Г.П. Васянович, С.С. Вітвицька, Б.С. Гершунський, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюн, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова, Ю.І. Пассов, Н.В. Якса, Н.П. Ололюб (N.P. Ololube), М.Дж. Уолес (M.J. Wallace) та ін.); ідеї впровадження освітніх інновацій, зокрема в межах компетентнісного підходу (І.М. Дичківська, І.О. Зимня, М.В. Елькін, Л.В. Сохань, Г.П. Бунк (G.P. Bunk), В. Хутмахер (W. Hutmacher) та ін.), положення щодо значення педагогічної практики в процесі професійної педагогічної підготовки (Л.І. Аманбаєва, Л.Є. Бурлакова, Л.В. Калініна, Г.Г. Кіт, О.В. Плахотнік, С.О. Терно, Р. Гауер (R. Gower), В. Кінні (W. Kinney, Jr.), Д. Філліпс (D. Phillips) та ін.).

Публікації останніх років висвітлюють різні аспекти фахового становлення майбутніх учителів саме гуманітарного профілю у контексті: неперервного професійного розвитку (Н.Є. Буланкіна, Ю.С. Присяжнюк, Р.Г. Дейв (R.H. Dave)); визначення індивідуальних стилів професійної діяльності (Ж.В. Ковалів) учителів-гуманітаріїв й особливостей їхньої перепідготовки (В.М. Буренко); ролі інформаційних технологій у підготовці фахівців зазначеного профілю (Р.С. Гурін, Т.В. Коломліна). Існує низка робіт, присвячених проблемі формування методичної компетентності (В.О. Адольф, І.В. Гребенєв, О.Л. Зубков, О.В. Ільченко, Т.М. Гущина, І.Ю. Ковальова, Т.Е. Кочарян, О.В. Лебедева, Г.О. Соколова, О.В. Тумашева, Г.П. Бунк (G.P. Bunk) та ін.), в яких, в основному, розглядаються часткові методики проведення лекційних і практичних занять.

Незважаючи на ґрунтовність досліджень, предметом яких є підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю в умовах компетентнісного підходу, проблема формування методичної компетентності майбутніх фахівців цього профілю в процесі педагогічної практики висвітлена недостатньо.

Необхідність її теоретичного аналізу та практичного вирішення окресленої проблеми зумовлено низкою суперечностей між: державними вимогами щодо підготовки компетентних учителів гуманітарного профілю і рівнем розвитку їхньої методичної компетентності; потребою суспільства в професійно-творчих педагогах-гуманітаріях і недостатнім рівнем розробленості форм, методів і засобів для досягнення поставленої мети; високим професійно-методичним потенціалом педагогічної практики й обмеженим використанням його для формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю.

Актуальність дослідження і перспективність залучення ресурсів педагогічної практики для професійно-методичного становлення вчителя-гуманітарія, об'єктивна потреба в підвищенні рівня фахової підготовки спеціаліста цього профілю та недостатня теоретико-практична розробленість окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **„Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики”**.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дослідження виконано в межах науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка і є складовою комплексної теми „Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах європейської інтеграції” (Державний реєстраційний номер 0110U002110). Тема дисертації затверджена вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 4 від 23.11.2007 р.) і узгоджена Міжвідомчою радою з координації

наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 24.02. 2009 р.).

**Мета дослідження:** теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики.

Відповідно до мети визначено **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідженості обраної проблеми в педагогічній теорії і практиці та визначити зміст і компоненти методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю.

2. Науково обґрунтувати структуру організації педагогічної практики майбутніх учителів гуманітарного профілю та її роль у формуванні методичної компетентності.

3. Розробити модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики, визначити критерії та показники досліджуваної компетентності.

4. Експериментально перевірити ефективність створеної моделі на основі поетапної методики формування методичної компетентності, розробленої для студентів гуманітарних спеціальностей вищих педагогічних навчальних закладів освіти.

**Об'єкт дослідження:** професійна підготовка майбутніх учителів гуманітарного профілю.

**Предмет дослідження:** теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка дієвості моделі формування методичної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв у процесі педагогічної практики.

**Гіпотеза дослідження** полягає в тому, що ефективному формуванню методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю під час педагогічної практики сприятиме розробка науково обґрунтованої моделі й удосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей.

**Методологічну основу дослідження** становить *філософська методологія*, зокрема основні положення теорії наукового пізнання (гносеології): принципи діалектики, історизму, практики, конкретності істини; концептуальні ідеї гуманізації й гуманітаризації освіти; *загальнонаукова методологія*, а саме: ключові положення системного підходу як методологічного способу комплексного дослідження педагогічних фактів, об'єктів, процесів, а також концептуальні ідеї діяльнісного підходу щодо визнання майбутнього педагога як суб'єкта діяльності; *конкретнонаукова методологія* – ключові засади психологічної теорії діяльності; положення про взаємозв'язок і взаємозалежність педагогічної теорії і практики; концепції різнобічного й гармонійного розвитку особистості вчителя в ході суб'єкт-

суб'єктної взаємодії; організації процесу підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю з урахуванням компетентнісного підходу.

**Теоретичну основу дослідження** складають: концепції та основні положення теорій неперервності освіти (Н.В. Абашкіна, М.І. Арнаутов, І.А. Зязюн, С.В. Іванов, В.О. Кудін, А.О. Лігоцький, Н.Г. Ничкало, П.Ю. Саух, Р.Г. Дейв (R.H. Dave), Дж. Філд (J. Field) та ін.); гуманізації та гуманітаризації освіти (Н.С. Буланкіна, Г.П. Васянович, М.М. Єланова, О.О. Єлізова, І.А. Зязюн, Т.Г. Кисельова, Н.К. Ларіонова, В. Х'юїт (W. Huitt), П. Курц (P. Kurtz), К. Роджерс (C. Rogers) та ін.); професійної підготовки майбутнього вчителя (О.А. Абдулліна, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька, Б.С. Гершунський, О.А. Дубасенюк, І.О. Зимня, Л. В. Калініна, Г.Г. Кіт, Ю.І. Пассов, В.Г. Редько, В.О. Сластьонін, Ю.Г. Татур, Н.В. Якса); цілісності навчально-виховного процесу як активної взаємодії педагога з учнями (Ю.К. Бабанський, В.П. Беспалько, І.Д. Бех, А.О. Вербицький та ін.), структури та специфіки професійної педагогічної діяльності (А.О. Бізяєва, В.М. Введенський, С.Г. Вершловський, К.М. Дурай-Новакова, Л.В. Кондрашова, Н.В. Кузьміна, А.Ф. Ліненко, А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, Г.К. Селевко).

Для досягнення поставленої мети, розв'язання завдань і перевірки висунутої гіпотези використано комплекс **методів: теоретичних:** вивчення наукової психолого-педагогічної літератури і нормативних документів з проблеми дослідження; аналіз, синтез, класифікація, порівняння, зіставлення, узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду підготовки вчителя-гуманітарія; теоретичне моделювання з метою розробки моделі формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики; систематизація й інтерпретація теоретичних і експериментальних даних; **емпіричних:** педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи); спостереження, самоспостереження, опитування, анкетування, бесіда, праксиметричний метод (вивчення документації й продуктів діяльності студентів-практикантів), метод експертних оцінок; кількісний і якісний аналіз результатів експериментальної роботи, методи статистичної обробки для визначення валідності, об'єктивності і значущості результатів проведеного дослідження.

**Організація дослідження.** Дослідження здійснювалося у три етапи впродовж 2007 – 2012 років.

На першому етапі (2007 – 2008 рр.) – *теоретико-аналітичному* – вивчено стан розробленості проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії і практиці; визначено об'єкт, предмет і гіпотезу дослідження; уточнено його завдання та теоретико-методологічну; конкретизовано зміст ключових понять, зокрема, обґрунтовано структурні компоненти методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю; розроблено програму

експериментальної роботи; визначено критеріальний апарат оцінювання сформованості методичної компетентності.

На другому етапі (2008 – 2010 рр.) – *діагностико-пошуковому* – обґрунтовано модель формування методичної компетентності в процесі педагогічної практики; визначено форми, методи і засоби її поетапного формування; проведено констатувальний етап експерименту; створено авторський навчально-методичний посібник і професійно-педагогічне портфоліо майбутнього вчителя гуманітарного профілю; розроблено методику проведення формувального етапу експерименту.

На третьому етапі (2009 – 2012 рр.) – *формувально-узагальнювальному* – реалізовано формувальний етап експерименту й апробовано авторський посібник у процесі професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю; проаналізовано й узагальнено результати експерименту; сформульовано висновки й окреслено перспективи подальших наукових розвідок.

**Експериментальна база дослідження.** Дослідницько-експериментальна робота проводилася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя, Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка. На різних етапах дослідження експериментальною роботою було охоплено 485 студентів і педагогів гуманітарного профілю.

**Наукова новизна і теоретичне значення** одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше* визначено роль і місце методичної компетентності як невід'ємної складової професійної компетентності майбутнього вчителя-гуманітарія; розроблено структуру методичної компетентності як єдність методичної грамотності та мислення, методичної рефлексії й культури; окреслено особливості реалізації досліджуваної компетентності на кожному етапі педагогічної практики; теоретично обґрунтовано та розроблено модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики, окреслено педагогічні умови успішного оволодіння студентами гуманітарних спеціальностей визначеною компетентністю; *уточнено* сутність поняття „методична компетентність майбутнього вчителя гуманітарного профілю”, роль педагогічної практики в процесі оволодіння цією компетентністю, взаємозв'язок і взаємозалежність базових понять, положення щодо організації педагогічної практики для майбутніх гуманітаріїв; *удосконалено* зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін, критерії, показники і рівні методичної компетентності; *подальшого розвитку* набула методика

формування методичної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв в окресленому напрямі.

**Практичне значення** результатів дослідження визначається тим, що:

впроваджено й експериментально перевірено авторську модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю з використанням ресурсів педагогічної практики; створено професійно-педагогічне портфоліо майбутнього вчителя зазначеного профілю і навчально-методичний посібник „Розвиток методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю: професійно-методичні кейси”, які можуть бути використані з метою підвищення рівня фахової підготовки майбутніх учителів-гуманітаріїв.

Матеріали дослідження можуть бути реалізовані в навчально-виховному процесі педагогічних вищих навчальних закладів, а також у системі післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження **впроваджувалися** в навчально-виховний процес Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 853 від 24.10.2011 р.), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/3241 від 19.10.2011 р.), Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя (довідка № 04/1190 від 14.09.2011 р.), Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка (довідка № 1808 від 02.11.2011 р.).

**Вірогідність** основних положень, результатів і висновків дисертаційної роботи забезпечено теоретико-методологічним обґрунтуванням її вихідних положень, використанням методів науково-педагогічного пошуку, які відповідають меті, об'єкту, предмету дослідження, репрезентативністю вибірки, дослідницько-експериментальною перевіркою висунутої гіпотези, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних результатів, використанням методів статистичної обробки експериментальних даних, багаторазовим відтворенням педагогічного експерименту та його широким упровадженням.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення дисертації презентувалися й обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема, *міжнародних*: „Полікультурні аспекти іншомовної освіти в контексті євроінтеграції” (Чернігів, 2008), „Вивчення та викладання іноземних мов: уміння XXI століття” (Житомир, 2008), „Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу” (Ніжин, 2009), „Інтеркультурна освіта в умовах інформаційного суспільства” (Житомир, 2010), „Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної” (Полтава, 2010); *всеукраїнських*: „Сучасні педагогічні технології та



методика навчання іноземних мов в початковій школі” (Київ, 2008), „Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій у науці, освіті та економіці” (Луганськ, 2011), „Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки” (Київ, 2012); *літніх школах* для вчителів іноземних мов „Професійний розвиток вчителя англійської мови в умовах інформаційного суспільства” (Житомир, 2008), „Підготовка до ЗНО: тестування під час навчання” (Житомир, 2009).

**Публікації.** Матеріали дисертації відображено в 13 одноосібних публікаціях загальним обсягом 10,8 авт. арк., серед яких 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 3 статті у збірниках науково-методичних праць, 3 – у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 навчально-методичний посібник.

**Структура дисертації** зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (326 найменувань, з яких – 48 іноземними мовами) і додатків на 66 сторінках. Робота містить 25 таблиць (з них – 13 розміщено в додатках), 22 рисунки. Загальний обсяг дисертації – 300 сторінок, основний зміст подано на 197 сторінках.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ**

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми, сформульовано мету, завдання, об’єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження; окреслено його методологічні й теоретичні засади, наукову новизну, теоретичне та практичне значення; представлено відомості про впровадження, вірогідність і апробацію основних положень дослідження.

У першому розділі – **„Професійна компетентність учителя гуманітарного профілю як педагогічна проблема”** – визначено сутність і структуру професійної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю; окреслено роль і значення методичної компетентності як ключової складової професійної; розглянуто етапи педагогічної практики та роль кожного з них у процесі оволодіння досліджуваною компетентністю студентами гуманітарних спеціальностей.

Виявлено значний інтерес педагогічної теорії і практики до проблеми професійної підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю, що зумовлюється поширенням ідей гуманізації та гуманітаризації в усіх сферах сучасного життя.

У результаті вивчення вітчизняних і зарубіжних філософських, психолого-педагогічних і методичних праць окреслено різноманітність поглядів учених на визначення змісту професійної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю, зокрема ролі та значення методичної

компетентності в цій структурі. На основі систематизації й узагальнення низки підходів, методична компетентність розглядається у складі професійної компетентності, структурними компонентами якої є науково-теоретична (фундаментальна), педагогічна, предметна, соціально-психологічна й аутопсихологічна компетентності.

На основі проведеного контент-аналізу *методична компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю* тлумачиться як здатність ефективно будувати навчально-виховний процес на гуманістичних засадах, що ґрунтується на системі спеціально-наукових, психолого-педагогічних, методичних знань, професійно-методичних умінь і навичок, індивідуально-психологічних характеристик і досвіді їх використання в процесі професійної діяльності.

У ході аналізу теоретичних засад досліджуваної проблеми виокремлено основні компоненти методичної компетентності, а саме: *методичну грамотність*, яка ґрунтується на методичних знаннях, відповідних уміннях і навичках; *методичне мислення*, яке взаємопов'язане з педагогічним, креативним і соціальним мисленням; *методичну рефлексію* як важливий стимул до самовдосконалення майбутніх педагогів-гуманітаріїв засобами самопізнання, саморозвитку, самоосвіти та самовиховання; *методичну культуру*, що репрезентує інтегровану єдність цінностей-знань, цінностей-мотивів, цінності-творчості і цінності-досвіду.

Доведено, що ключовою й обов'язковою умовою професійно-методичного становлення вчителя-гуманітарія є успішне проходження всіх рівнів педагогічної практики, які слугують сполучною ланкою між теоретичною підготовкою у вищому навчальному закладі й самостійною професійною діяльністю. З'ясовано, що структура педпрактики має циклічний характер і охоплює такі її види: навчально-педагогічна (на II курсі ВНЗ), навчальна педагогічна (на III курсі ВНЗ), літня педагогічна (після III курсу ВНЗ) і навчально-виховна в початковій, основній і старшій школах (на IV – V курсах). Визначено особливості реалізації основних функцій педагогічної практики, що зумовлює формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю, а саме: адаптаційну, освітню, розвивальну, виховну, дослідницьку, рефлексивну, діагностичну.

Обґрунтовано положення, що в ході педагогічної практики всі складові методичної компетентності одержують якісно новий рівень свого розвитку за умови перевірки й інтеріоризації набутого теоретичного досвіду в діяльності, що передбачає надання можливості студентам гуманітарних спеціальностей відчувати себе в ролі вчителя, усвідомити сильні та слабкі сторони своєї професійної підготовки, апробувати педагогічні й методичні прийоми, засоби навчання, виховання і розвитку, визначити ефективні шляхи професійно-

особистісного самовдосконалення. Доведено, що педагогічна практика сприяє розвитку методичної грамотності й мислення, методичної рефлексії та культури майбутніх учителів-гуманітаріїв.

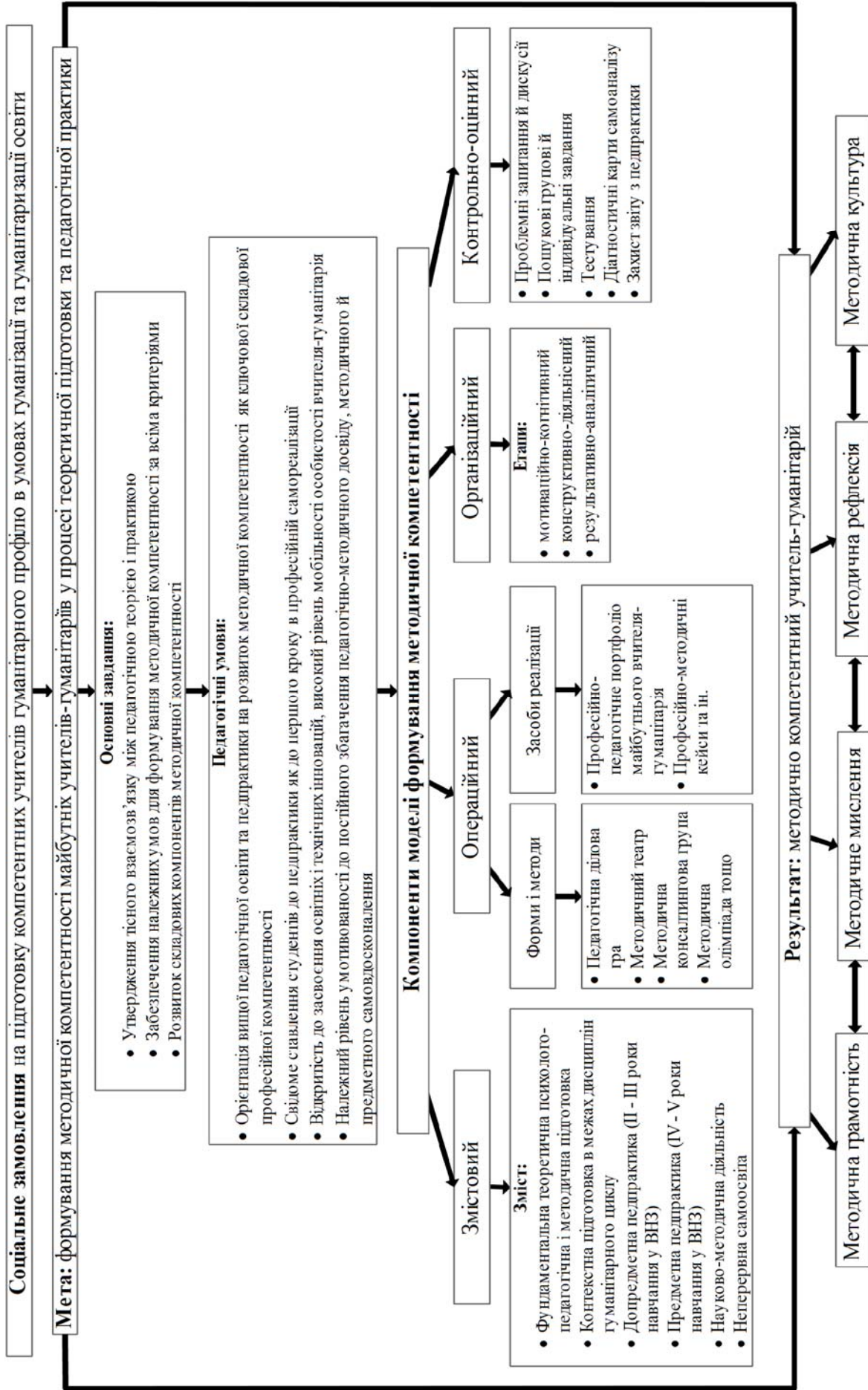
На основі порівняння основних аспектів теоретичної й контекстної підготовки вчителів окреслено роль і значення педпрактики щодо прямого залучення майбутніх педагогів до навчально-виховного процесу з подальшим критичним оцінюванням власної професійно-педагогічної й особистісної готовності до його реалізації. У результаті аналізу цілей, завдань і структури кожного виду педпрактики доведено: цей етап професійної підготовки на IV і V курсах є найбільш сензитивним для комплексного розвитку методичної компетентності майбутнього вчителя-гуманітарія, що передбачає реалізацію цієї компетентності за найбільшою кількістю критеріїв.

У другому розділі – „**Модель формування методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики**” – теоретично обґрунтовано модель формування методичної компетентності майбутніх фахівців у сфері освіти, визначено її компоненти та змістове наповнення кожного з них; окреслено систему критеріїв і показників для виявлення рівнів методичної компетентності майбутнього вчителя-гуманітарія.

У контексті сучасних наукових підходів (системного, діяльнісного, компетентнісного, контекстного, гуманістичного й особистісно орієнтованого) і, враховуючи актуальні тенденції у досліджуваній сфері, обґрунтовано модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики (рис. 1), яка є системою взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів, а саме: соціального замовлення, мети, завдань і педагогічних умов професійної педагогічної підготовки. До останніх відносимо: орієнтацію вищої педагогічної освіти і педпрактики на розвиток методичної компетентності як ключової складової професійної компетентності; свідоме ставлення студентів до педпрактики як першого кроку в професійній самореалізації; відкритість до засвоєння освітніх і технічних інновацій; високий рівень мобільності особистості вчителя гуманітарного профілю; належний рівень умотивованості до постійного збагачення педагогічно-методичного, методичного та предметного самовдосконалення.

Структура побудованої моделі також передбачає наявність: змістового, операційного, організаційного і контрольного-оцінного компонентів, а також результат професійно-педагогічної підготовки – методично компетентний учитель-гуманітарій.

У змістовому компоненті моделі визначено складові професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-гуманітарія на лекційних



*Рис. 1. Модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики*

семінарських і практичних заняттях у ВНЗ, у процесі педагогічної практики, науково-методичної діяльності й неперервної самоосвіти.

Операційний компонент конкретизується у відповідних формах і методах фахової підготовки, а також засобах реалізації запропонованої моделі. Зокрема, з'ясовано, що на процес оволодіння майбутніми вчителями гуманітарного профілю методичною компетентністю значною мірою впливає залучення студентів, насамперед, до таких форм, методів і засобів її формування, як педагогічна гра, методичний театр, методична консалтингова група, методична олімпіада, професійно-педагогічне портфоліо майбутнього вчителя окресленого профілю і професійно-методичні кейси та ін.

У результаті дослідження доведено, що розвиток методичної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв у процесі педагогічної практики відбувається на таких етапах: *мотиваційно-когнітивний*, що передбачає становлення особистісних характеристик майбутнього вчителя зазначеного профілю; *конструктивно-діяльнісний*, сутність якого полягає в якісному наповненні змісту методичної компетентності; *результативно-аналітичний*, який характеризується своєрідним підведенням підсумків процесу формування цієї компетентності, осмисленням теоретико-практичного досвіду, набутого як у процесі навчання, так і під час педагогічної практики.

Контрольно-оцінний компонент визначається методами контролю й самоконтролю, оцінки й самооцінки рівнів володіння методичною компетентністю.

У ході теоретичного й експериментального дослідження процесу підготовки майбутніх педагогів-гуманітаріїв обґрунтовано критеріальний апарат визначення рівнів володіння студентами гуманітарних спеціальностей методичною компетентністю. Зокрема, на основі *мотиваційно-цільового* критерію оцінено рівень розвитку мотиваційної сфери майбутніх учителів, їх інтерес до оволодіння досліджуваною компетентністю, усвідомлення її значущості для сучасного педагога-гуманітарія, прагнення продуктивно здійснювати професійну діяльність тощо. Показниками цього критерію є: стійкість гуманістичних ціннісних орієнтацій, наявність потреби в оволодінні й удосконаленні методичної компетентності, наявності вмотивованості до проходження педагогічної практики.

На основі *когнітивного* критерію виявлено рівень володіння майбутніми вчителями гуманітарного профілю системою знань, необхідних для розвитку методичної грамотності й ефективного викладання дисциплін гуманітарного циклу. До показників цього критерію віднесено: ґрунтовність професійно значущих знань з фундаментальних наук (філософії, психології, педагогіки), глибина предметних знань, відповідний обсяг методично орієнтованих знань.

На основі *діяльнісного* критерію визначено ступінь володіння професійно значущими, методично спрямованими вміннями й навичками, здатність реалізовувати набутий теоретичний досвід на практиці в контексті гуманізації та гуманітаризації освіти. Сутність цього критерію розкривається через наступні показники: ступінь володіння вміннями побудови навчально-виховного процесу на гуманістичних засадах, а також сформованості дослідницьких умінь і навичок, професійної мобільності.

*Особистісно-рефлексивний* критерій свідчить про рівень володіння майбутніми вчителями гуманітарного профілю індивідуально-психологічними характеристиками, необхідними для ефективного виконання своїх професійних обов'язків. Цей критерій визначається такими показниками: прояв індивідуально-психологічних характеристик, здатність до критичного аналізу й самоаналізу, наявність рефлексивних здібностей, ступінь володіння вміннями контролю та самоконтролю, здатність до неперервної самоосвіти і методичного самовдосконалення.

Ураховуючи представлені критерії та відповідні показники, визначено три основні рівні методичної компетентності: низький – *емпірично-імітативний*, типовою рисою якого є ситуативне оволодіння студентами гуманітарних спеціальностей базовими знаннями, навичками й уміннями на основі розроблених рекомендацій; середній – *моделювально-конструктивний*, що визначається більш системним особистісно та професійно зорієнтованим підходом до засвоєння теорії і практики педагогічно-методичної діяльності; високий – *продуктивно-творчий*, який характеризується володінням майбутніми вчителями гуманітарного профілю всією системою знань, комплексом умінь, навичок і педагогічних здібностей, наявністю в них стійких гуманістичних ціннісних орієнтацій і пізнавального професійно спрямованого інтересу, що стимулює їх до творчого вирішення педагогічно-методичних завдань і виконання професійних функцій.

У третьому розділі – **„Реалізація моделі формування методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю”** – експериментально перевірено ефективність моделі формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики, інтерпретовано й узагальнено результати проведеного дослідження.

У ході констатувального етапу експерименту доведено, що важливим елементом професійної педагогічної підготовки, який відображає рівень фахового становлення вчителя-гуманітарія, є методична компетентність, формування якої відбувається протягом навчання у ВНЗ і впродовж усієї професійної діяльності. На основі порівняльного аналізу результатів проведеного дослідження як із учителями-практиками, так і з майбутніми

педагогами гуманітарного профілю виявлено фактори стимулювання до розвитку методичної компетентності, які є для них спільними, а саме: потреба бути професіоналом своєї справи, прагнення підтримувати зацікавленість учнів своїм предметом і собою як учителем, бажання завжди бути обізнаним із педагогічно-методичними інноваціями тощо.

У результаті обробки й узагальнення результатів констатувального етапу експерименту окреслено передумови впровадження створеної моделі формування методичної компетентності, ефективні форми, методи і засоби її розвитку.

Метою формувального етапу експериментальної роботи визначено організацію і проведення перевірки ефективності моделі оволодіння майбутніми вчителями гуманітарного профілю методичною компетентністю в процесі педагогічної практики, аналіз і порівняння результатів дослідження в експериментальній і контрольній групах.

У ході цього етапу дослідницької роботи проведено вхідний і вихідний контроль щодо вияву рівня володіння майбутніми вчителями-гуманітаріями знаннями, вміннями, навичками й особистісними характеристиками, необхідними для успішного розвитку в них методичної компетентності та реалізації в практичній діяльності набутого теоретичного досвіду. Розроблено професійно-педагогічне портфоліо майбутнього вчителя гуманітарного профілю і навчально-методичний посібник, упровадження яких у навчально-виховний процес ВНЗ сприяло оволодінню студентами гуманітарних спеціальностей компонентами методичної компетентності за всіма критеріями.

Виявлено, що використання поряд із традиційними інноваційних форм і методів роботи (методичних майстерень, педагогічних ділових ігор, відеотренінгів, груп професійного взаєморозвитку тощо) у професійно-педагогічній підготовці гуманітаріїв значно стимулює розвиток методичної грамотності й мислення студентів, їх методичної рефлексії та культури, а також наповнює ці складові методичної компетентності якісно новим змістом.

У ході дослідження з'ясовано, що педагогічна практика відіграє важливу роль у процесі оволодіння студентами історичних і філологічних спеціальностей методичною компетентністю, оскільки більше половини респондентів (56,2%) визнають педпрактику основним засобом формування цієї компетентності і лише 6,7% опитаних надають їй невеликого значення.

Результати формувального етапу експерименту засвідчили зростання в експериментальній групі кількості студентів із високим рівнем методичної компетентності як за мотиваційно-цільовим (з 5,1% до 25%), так і за когнітивним (з 9,1% до 37,5%) і діяльнісним (з 3,4% до 32,4%) критеріями. Достовірність експериментального дослідження динаміки формування досліджуваної компетентності за цими критеріями перевірено за допомогою

$\varphi^*$ -критерію кутового перетворення Фішера. З'ясовано також, що в ЕГ спостерігається підвищення (на 0,22 – 0,42) рівня сформованості індивідуально-психологічних характеристик, що було встановлено за допомогою особистісно-рефлексивного критерію методичної компетентності. Перевірку гіпотез про достовірність одержаних результатів за цим критерієм здійснено за допомогою t-критерію Стюдента. Одержані результати підтвердили припущення про ефективність процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в ході педагогічної практики, організованого на основі розробленої авторської моделі та за умови вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей.

Проведене дослідження дає можливість зробити низку важливих теоретичних і практичних **висновків**:

1. Аналіз сучасної теорії і практики фахової педагогічної підготовки та дослідження стану розробленості проблеми дослідження свідчать про значний інтерес вітчизняних і зарубіжних науковців до методичної компетентності як невід'ємної складової професійної компетентності, що інтегрує систему знань, умінь, навичок і особистісних характеристик учителя, які забезпечують виконання ним професійних функцій. На основі результатів проведеного контент-аналізу методичну компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю визначено як здатність ефективно будувати навчально-виховний процес на гуманістичних засадах, що ґрунтується на системі спеціально-наукових, психолого-педагогічних, методичних знань, професійно-методичних умінь і навичок, індивідуально-психологічних характеристик і досвіді їх використання в процесі професійної діяльності.

Ураховуючи функції, які реалізовує в професійній діяльності вчитель гуманітарного профілю (конструктивна, організаторська, діагностична, комунікативна, ретрансляційна, мобілізаційна, контрольно-оцінна, дослідницька), і різні підходи вчених до визначення структури педагогічної діяльності, у складі методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю виокремлено методичну грамотність, методичне мислення, методичну рефлексію й методичну культуру.

2. Встановлено, що педагогічна практика забезпечує оволодіння студентами основними формами організації навчально-виховної роботи, функціями педагогічної діяльності вчителя, професійно-методичним інструментарієм на основі набутих у ВНЗ знань, умінь і навичок, а також формування професійних якостей особистості фахівця, які зумовлюють його ефективну діяльність у загальноосвітньому навчальному закладі.

З'ясовано, що педагогічна практика передбачає контекстне включення студента в реальний навчально-виховний процес певного загальноосвітнього



навчального закладу з метою якісного наповнення всіх складових методичної компетентності, формування гармонійної особистості вчителя зазначеного профілю.

Виявлено, що педпрактика має циклічну будову і реалізується в таких формах: навчально-педагогічна, навчальна педагогічна, літня педагогічна, навчально-виховна в початковій, основній і старшій школі, що трансформується у власне професійну педагогічну діяльність.

Доведено, що рівень організації педагогічної практики, свідоме й відповідальне ставлення до неї самих студентів безпосередньо впливають на її результативність і, як наслідок, на готовність випускника до майбутньої професійної діяльності. Саме на цьому етапі фахової підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін студенти вчаться сприймати педагогічну діяльність комплексно.

На кожному етапі педагогічної практики підвищуються не лише кількісні показники (збільшується тривалість педагогічної практики і відповідно час, проведений у навчально-виховному середовищі, обов'язки студентів-практикантів тощо), але й якісні, що визначають ступінь удосконалення професійної майстерності, зокрема методичної компетентності, яка ґрунтується на знаннях, уміннях і досвіді діяльності, набутих під час теоретичної й практичної підготовки майбутнього вчителя гуманітарного профілю.

3. На основі системного, діяльнісного, компетентнісного, контекстного, гуманістичного й особистісно орієнтованого підходів, урахувавши складність і багатовекторність процесу оволодіння методичною компетентністю, розроблено модель формування досліджуваної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв. Основними її компонентами визначено: соціальне замовлення, мету професійної педагогічної підготовки, що реалізується в основних завданнях і педагогічних умовах (орієнтація вищої педагогічної освіти і педпрактики на розвиток методичної компетентності як ключової складової професійної компетентності; свідоме ставлення студентів до педпрактики як до першого кроку в професійній самореалізації; відкритість до засвоєння освітніх і технічних інновацій; високий рівень мобільності особистості вчителя гуманітарного профілю; належний рівень умотивованості до постійного збагачення педагогічно-методичного досвіду, методичного й предметного самовдосконалення). Структура моделі охоплює змістовий, операційний, організаційний і контрольний-оцінний компоненти, а також результат підготовки фахівців-гуманітаріїв у визначеному напрямі.

Модель формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в ході проходження педагогічної практики впроваджено в навчально-виховний процес підготовки учителів історичних і

філологічних спеціальностей. Оволодіння методичною компетентністю майбутніх учителів-гуманітаріїв здійснювалося поетапно, що передбачало: ситуативне оволодіння студентами гуманітарних спеціальностей базовими знаннями, навичками й уміннями на основі розроблених рекомендацій (*емпірично-імітативний рівень*); реалізацію системного особистісно і професійно зорієнтованого підходу до засвоєння теорії й практики педагогічно-методичної діяльності (*моделювально-конструктивний рівень*); оволодіння комплексом знань, умінь, навичок і особистісних характеристик, наявність стійких гуманістичних ціннісних орієнтацій, пізнавального професійно спрямованого інтересу, що стимулює майбутніх учителів-гуманітаріїв до творчого вирішення педагогічно-методичних задач і ситуацій (*продуктивно-творчий рівень*). Визначення рівнів досліджуваної компетентності здійснено за мотиваційно-цільовим, когнітивним, діяльнісним і особистісно-рефлексивним критеріями та відповідними показниками.

4. У ході перевірки ефективності створеної моделі формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю поряд з іншими інноваційними формами, методами і засобами розвитку досліджуваної компетентності впроваджено авторський навчально-методичний посібник і розроблене відповідно до європейських стандартів професійно-педагогічне портфоліо майбутнього вчителя-гуманітарія, доречність використання яких доведено експериментально.

Результати формувального етапу експерименту засвідчили ефективність реалізації розробленої моделі для формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики. Відзначено позитивну динаміку її розвитку за всіма критеріями: в середньому у 86% студентів ЕГ після проведеної експериментальної роботи зафіксовано середній і високий рівні методичної компетентності.

Представлене дослідження не претендує на вичерпне вирішення всіх аспектів проблеми формування методичної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв. Одержані результати підтверджують необхідність подальших наукових розвідок щодо визначення ефективних засобів методичного самовдосконалення і шляхів збагачення методичної культури сучасних педагогів, впливу особистісних характеристик студентів гуманітарних спеціальностей на успішність їхньої професійно-методичної підготовки, окреслення ролі інноваційних засобів навчання в методичному самовдосконаленні освітян.

Основні положення дисертаційного дослідження відображено в таких одноосібних **публікаціях**:

*Навчально-методичний посібник:*

1. Волощук А.М. Розвиток методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю: професійно-методичні кейси : навч.-метод. посіб. / А.М. Волощук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 94 с.

*Статті у провідних фахових виданнях:*

2. Мормуль А.М. Місце методичної компетентності у професійній підготовці майбутнього вчителя гуманітарного профілю / А.М. Мормуль // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. праць. – К. : НПУ, 2008. – Вип. 9. – С. 61–67.

3. Мормуль А.М. Методична компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю як педагогічна проблема / А.М. Мормуль // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 43.– С. 176–179.

4. Мормуль А.М. Професійна підготовка викладача іноземної мови в умовах компетентнісного підходу / А.М. Мормуль // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки : зб. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – Вип. 63. – С. 120–122.

5. Мормуль А.М. Роль педагогічної практики в удосконаленні методичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов / А.М. Мормуль // Наукові записки. Серія : Психолого-педагогічні науки (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є.І. Коваленко. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 5.– С. 95–97.

6. Волощук А.М. Формування професійної компетентності вчителя в умовах нової парадигми / А.М. Волощук // Освіта Донбасу. – 2011. – № 1 (144). – С. 125–128.

7. Волощук А.М. Модель формування методичної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю / А.М. Волощук // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – Луганськ : Вид. ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – №15 (226). – Ч. II. – С. 163–175.

*Тези і статті в збірниках матеріалів наукових конференцій:*

8. Волощук А.М. Зміст методичної компетентності у структурі фахової підготовки майбутнього вчителя гуманітарного профілю / А.М. Волощук // Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. / за ред. В.К. Зернової. – Полтава, 2010. – С. 60–62.

9. Волощук А.М. Методична готовність майбутнього вчителя гуманітарного профілю до діяльності в інформаційному суспільстві / А.М. Волощук // Сучасні тенденції розвитку інформаційних технологій в

науці, освіті та економіці : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. : в 2 т. (Луганськ, 7–9 квітня, 2011 р.). – Луганськ : Phoenix, 2011. – Т. 2. – С. 25–28.

10. Волощук А.М. Результати експериментальної перевірки ефективності моделі формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю / А.М. Волощук // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки : матеріали II щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 60–68.

*Статті в науково-методичних журналах:*

11. Мормуль А.М. Використання інтернет ресурсів у процесі формування методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови / А.М. Мормуль // Навчай і навчайся : зб. наук.-метод. матеріалів / відп. ред. : Є.М. Карпенко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – Кн. 7. – С. 76–87.

12. Мормуль А. Соціокультурна самоосвіта майбутнього вчителя іноземної мови – як передумова успішної педагогічної практики / А. Мормуль // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. – № 2 (30). – С. 125–127.

13. Voloshchuk A. Matching Tasks: Matching Tests to Classroom Activities / A. Voloshchuk // Навчай і навчайся : (укр. та англ. мовами) : зб. наук.-метод. матеріалів / відп. ред. : Ю.М. Жилияєва. – Житомир, 2009. – Кн. 8. – С. 49–54.

## АНОТАЦІЇ

**Волощук А.М. Формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі педагогічної практики. – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2012.

Дисертація присвячена теоретико-методологічному дослідженню проблеми формування методичної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю в процесі педагогічної практики. Проаналізовано базові поняття дослідження. Розкрито специфіку організації педагогічної практики для студентів гуманітарних спеціальностей. Науково обґрунтовано й розроблено модель формування методичної компетентності майбутніх учителів-гуманітаріїв у процесі педагогічної практики; визначено критерії, показники, рівні цієї компетентності. Ефективність моделі перевірено експериментально на основі впровадження її основних положень у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів України.

**Ключові слова:** методична компетентність майбутнього вчителя гуманітарного профілю, контекстна підготовка, педагогічна практика, модель формування методичної компетентності в процесі педагогічної практики.

**Волощук А.Н. Формирование методической компетентности будущих учителей гуманитарного профиля в процессе педагогической практики. – Рукопись.**

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2012.

Диссертационная работа посвящена теоретико-экспериментальному исследованию проблемы формирования методической компетентности будущих учителей гуманитарных дисциплин в процессе педагогической практики.

Изучены особенности компетентностного подхода на основе принципов гуманизации и гуманитаризации образования, а также проанализировано содержание профессиональной компетентности будущего учителя гуманитарных дисциплин. Изучение философской, психолого-педагогической и методической литературы позволило определить роль, сущность и структуру методической компетентности будущего учителя-гуманитария, основными компонентами которой являются методическая грамотность и мышление, методическая рефлексия и культура.

На основе метода контент-анализа методическая компетентность будущего учителя гуманитарного профиля определяется как его способность эффективно строить учебно-воспитательный процесс на гуманистических принципах, в основе которой лежит система специально-научных, психолого-педагогических, методических знаний, профессионально-методических умений и навыков, индивидуально-психологических характеристик и опыт их использования в процессе деятельности.

Выявлена специфика организации педагогической практики для будущих учителей-гуманитариев, описаны её этапы и значение каждого из них для формирования исследуемой компетентности. Обосновано ключевую роль педагогической практики в процессе овладения всеми компонентами методической компетентности и профессионально-личностного становления будущего учителя гуманитарного профиля.

Разработана и научно обоснована модель поэтапного овладения будущими учителями данного профиля методической компетентностью во время педагогической практики; конкретизированы её компоненты и содержательное наполнение каждого из них; определены критерии, показатели и уровни методической компетентности. Авторская модель является системой взаимообусловленных и взаимосвязанных элементов, а именно: социального заказа, цели, заданий и педагогических условий профессиональной педагогической подготовки. Кроме того, структура модели охватывает

содержательный, операционный, организационный и контрольно-оценочный компоненты, а также результат подготовки специалистов в сфере образования – методически компетентный учитель-гуманитарий.

Одной из характерных особенностей модели является использование профессионально-педагогического портфолио будущего учителя гуманитарного профиля, разработанного в соответствии с европейскими стандартами, и учебно-методического пособия для студентов гуманитарных специальностей высших педагогических учебных заведений, которые значительным образом влияют на интенсивность процесса формирования методической компетентности будущих учителей исследуемого профиля.

Эффективность модели доказана экспериментально на основе внедрения её основных положений в учебно-воспитательный процесс высших педагогических учебных заведений.

**Ключевые слова:** методическая компетентность будущего учителя гуманитарного профиля, контекстная подготовка, педагогическая практика, модель формирования методической компетентности в процессе педагогической практики.

**Voloshchuk A.M. The Methodological Competence Formation of the Future Humanities Teachers during Teaching Practice. – Manuscript.**

Thesis for a candidate degree in Pedagogical sciences by speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Zhytomyr Ivan Franko State University. – Zhytomyr, 2012.

The thesis examines the process of the future Humanities teachers' methodological competence formation during teaching practice. The state of the problem under consideration is reviewed in the educational theory and practice, basic research terminology is specified. The scientific approaches to defining the given phenomenon's content and structure, the teaching practice peculiarities for the Humanities teachers-to-be are disclosed. The model of the methodological competence acquiring by the future Humanities teachers is worked out; its efficiency is proved experimentally on the basis of implementing its fundamentals in the educational process of higher educational establishments in Ukraine.

**Key words:** methodological competence of the future Humanities teacher, context inclusion, teaching practice, model of the methodological competence formation during teaching practice.